

knjigo, napisano v celoti z Vodnikovo rokó; na njenem začetku beremo slovesno posvetilo, v njem pesnik navaja vse tiste, ki so kakorkoli pripomogli k ustanovitvi te hribovske fare; matično knjigo sedaj (menda še vedno) hranijo na krajevnem uradu v Bistrici. Na drugo, manj opazno, skoraj neznatno sled za Vodnikom boste naleteli v cerkvi sv. Janeza ob jezeru: tam se je ob nekem obisku cerkve na hrbtno stran glavnega oltarja s svojim spremljevalcem, domačinom s Koprivnika, podpisal; ker se je na tistem mestu podpisalo še več drugih vidnih kulturnih delavcev iz naše preteklo-

sti, bi ga bilo že vendarle treba zavarovati s steklom, previdno pritrjenim na les. In še nekaj: skalnat parobek malo pod Koprivnikom, s katerega se odpira čudovit pogled na obe dolini, na jezero in na venec gorá, so Bohinjci prizadevnemu kulturniku v spomin krstili za Vodnikov razglednik.

Na Koprivniku je dolgo za Vodnikom »duše pasel« in je tam tudi pokopan *Franc Steržaj* (1878—1922), pisal je ljudske povesti, čustvene črtice in se poskusil v socialni igri Upor Bohinjcev.

Joža Mahnič

II. gimnazija v Ljubljani

IVAN GRAFENAUER: KRATKA ZGODOVINA STAREJŠEGA SLOVENSKEGA SLOVSTVA

V letu 1973 je pri Mohorjevi družbi izšla *Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva*, ki jo je napisal pokojni Ivan Grafenauer. Avtor je svoje delo, namenjeno šolski rabi, dokončal v letu 1948/49, pred tem sta pod istim naslovom izšli že dve izdaji njegovega učbenika za gimnazije, tretja pa je ostala v rokopisu. — Takoj pa je treba pripomniti, da si avtor pri pisanju nove verzije ni pomagal samo z gradivom, ki ga je že posređoval v svojih prejšnjih učbenikih, izpred zadnje vojne. *Kratka zgodovina*, ki jo je zasnoval po vojni, je plod dolgoletnega natančnega proučevanja in iskanj, je sinteza raznoterih dognanj, predvsem na področju ljudskega in srednjeveškega slovstva. Za novi učbenik je hotel ustrezno predelati celotno slovensko slovstveno zgodovino, a mu je za to zmanjkalo moči in tako je svoje delo zaključil z letnico 1819.

Delo začenja s kratkim orisom slovenske slovstvene zgodovine in z njeno razdelitvijo na posamične smiselno zaokrožene dobe, temu pa sledi zgodovinska vpeljava, v kateri oriše razmere po naselitvi Slovanov na ozemlju, kjer še danes prebivajo, in njihovo življenje, kakor se odraža v ljudskem slovstvu. Nadalje se pomudi pri razmerah v zgodnjem srednjem veku in frankovskem fevdalnem jarmu, več pozornosti pa posveti delovanju Cirila in Metoda in predvsem Brižinskim spomenikom, slovenskim imenom v posameznih ohranjenih darilnih listinah, bratovskih bukvah samostanov, še posebej pa v Čedadskem rokopisu. Poglavlje zaključuje s pregledom ljudskega slovstva. Ko navaja slovenske primere, povsod omenja tudi različice, ki so znane pri drugih narodih; omenja slovesno zaobljubo ob

ustoličevanju koroških vojvod, opiše razmere v poznem srednjem veku, dlje pa se pomudi ob Celovškem in Štiškem rokopisu in njunih posebnostih, pa tudi ob ljudskem slovstvu, v katerem se v tistem času pojavijo liki, kot sta npr. kralj Matjaž in Lambergar. Tretje poglavje začenja z opisom značilnosti protestantske književnosti, še posebej na Slovenskem, obširno poglavje pa odmeri Primožu Trubarju in njegovim »sodelavcem« — Dalmatinu, Bohoriču in Krelju, omenja delo Hieronima Megiserja in protestantske pesmarico, pa tudi delo katoliške duhovščine. Med predstavniki iz dobe protireformacije omenja Alassia da Sommaripa, Tomaža Hrena, dlje se pomudi ob Janezu Čandku, opozarja na Adama Skalarja, Tomaža Kempčana, Kalobski rokopis in Gorske bukve, delo Frana Krsta Frankopana, Schönlebnovo izdajo Evangelijev inu listov, ob koncu pa še na ljudske pesmi iz tistega časa. V poglavju o dobi katoliške obnove se dlje pomudi ob Matiji Kastelcu in njegovem delu, o. Hipolitu, Janezu Vajkardu Valvazorju idr., verske igre pa le omenja, prav tako tudi protestantske pisatelje iz Prekmurja in delo bukovnikov na Koroškem. — H koncem poglavij pa zmeraj znova sistematično dodaja pogled na trenutni stadij v razvoju slovenskega ljudskega slovstva.

Drugi del — o »novem« slovenskem slovstvu — ponovno začenja z zgodovinskim uvodom, potem pa posveti svojo pozornost najpomembnejšim prekmurskim pisateljem, ki so pisali samostojno, brez tesnejše povezave z osrednjo slovensko tradicijo, ustavi se ob Marku Pohlinu in njegovi Kranjski gramatiki, podrobno pa oriše tudi delo najpomembnejšega koroškega prosvetitelja

Ožbalta Gutsmana, ki je uredil črkopis, napisal slovensko slovnico in slovar, delo Damascena Deva in pomen Pisanic, ki predstavljajo literarnozgodovinsko priznani začetek slovenskega posvetnega pesništva. Omenja še nekatere druge avtorje, prizadevanja za posvetno književnost v dobi Jožefa II., več pozornosti posveča Blažu Kumerdeju in njegovim stremljenjem za uvedbo slovenščine v šole, Juriju Japlju idr. Žigi Zoisu in njegovemu krogu, predvsem Antonu Tomažu Linhartu in Valentinu Vodniku, omenja ljudske pesnike, kot so Filip Repež, Andrej Šuster Drabosnjak idr., na koncu pa spet spregovori o ljudski pesmi.

— Knjigi je dodan uvod Boga Grafenauerja o njeni zanimivi usodi, isti avtor pa je na koncu dodal še obsežno biografsko študijo o Ivanu Grafenauerju, dopolnjeno z bogatimi slikovnim gradivom in z izpopolnjeno bibliografijo Grafenauerjevih spisov.

Odlike tega žal nedokončanega dela so v tesni zvezi z Grafenauerjevim dolgotrajnim raziskovanjem starejšega in ljudskega slov-

stva, tako da je iz tega nastala v marsičem bistveno izpopolnjena sinteza tovrstnega slovenskega znanja. — Živahen način pisanja, bogato slikovno gradivo, najnужnejši, a pregledni splošno zgodovinski uvodi, povsem novo, zgodovinsko-razvojno pojmovanje ljudskega slovstva in podobne stvari ne so nadaljnje dobre lastnosti dela. S tistim, kar bi morda moglo biti sporno ali pomanjkljivo, bodisi v širših nazorskih obzorjih, bodisi gradivsko-problemsko, se to poročilo ne more ukvarjati; povsem na robu je mogoče izraziti nekaj malega obžalovanja, da ni avtor več pozornosti posvetil obema ljubljanskima akademijama, zlasti pa še Pisanicam, ki navsezadnje tudi po njegovi oceni pomenijo pomemben prelom v slovenskem književnem razvoju. — Ampak, kot rečeno: to so vprašanja za natančnejši in obsežnejši pretres, ki ga ta življenjska sinteza Grafenauerjevega raziskovalnega dela brez dvoma zasluži.

Alenka Logar-Pleško
Filozofska fakulteta v Ljubljani

ŠE O JENKOVI »LJUBLJANI«

V lanskem letniku Jezika in slovstva, številka 5, je pisal Matjaž Kmecl o Jenkovi prozi. Pri tem je izpustil prozni zapis *Ljubljana*, ki je izšel v Vajah I. V dvojni številki 7-8 iste revije istega letnika se je Kmecl spet oglasil in v dopolnilnem sestavku »Šesti (ali prvi) Jenkov pripovedni spis« popravil napako. V članku pa je zahteval, da spisa »Ljubljana« ne pozna »niti Glonarjeva niti Bernikova izdaja Jenkovega ZD, Pogačnik pa jo — po bogve kakšni pomoti — v spremnem komentarju k faksimiliranim Vajam (sicer vsebinsko smiselno) obravnava med Jenkovimi pesmimi.« (JiS XVIII, str. 292). Pogačnik je prej citirano izjavo ponovil v razpravi *Neznani Jenko* (JiS XIX, str. 22—42) in je hkrati pristavil, da je bil tekst *Ljubljana prvič omenjen* (podčrtal B. B.) ob Jenku v predgovoru k faksimiliranim Vajam (Ljubljana 1968), »vendar po pomoti uvrščen med pesmi«. Nato je v nadaljevanju omenjene razprave na strani 37 objavil spis *Ljubljana* v celoti.

Vendar naj omenim, da je bil sporni spis omenjen že v Glonarjevi izdaji Jenkovega ZD (Ljubljana 1921) in sicer v opombah. *Ljubljana* je v opombah na strani 354 omenjenega ZD tudi *natisnjena* prozna varianta k pesmi »Prepis«. Tako je storil tudi Bernik v novem zbranem delu 1965, kjer v ZD II, str. 241 primerja pesem Prepis (Novice 1858) in prozno varianto *Ljubljana* (Vaje I, 20—21). Prozni zapis *Ljubljana* je tudi tu natisnjen. V obeh tekstih — proznem in ritmiziranem — gre namreč za problem nemškutarstva, oba teksta sta enako zasnovana, le da je dogajanje v poznejši verzificirani inačici postavljeno v grško podzemlje, v Ljubljani pa stopita duši umrlih Ljubljančanov pred krščanskega razsodnika. Ravnanje obeh urednikov ZD S. Jenka se zdi precej nerazumljivo, saj objavljata vse Jenkove prozne tekste, vključno z aforističnimi sestavki Črte (Vaje), v razdelku s prozo, le besedilo *Ljubljana* samo v opombah.

B. Bratina
Filozofska fakulteta v Ljubljani

POPRAVEK

V 5. številki naše revije je na 3. strani platnic zapisana zelo neprijazna napaka. Ob knjigi *Apostolska dela*, ki nam jo je med drugimi poslala v oceno Mohorjeva družba,

stoji, da je »uvod in opombe napisal Izidor Cankar«; pravilno bi moralo biti, da je »uvod in opombe napisal Stanko Cajncar«. Vsem prizadetim se opravičujemo.